АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
Отговорният бизнес – за бизнес по правилата.

Изх. № 214/31.07.2024 г.

ДО
ПРОФ. ГАЛИН ЦОКОВ,
МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ОТНОСНО: Представяне на становище в рамките на обществена консултация по Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 1 от 2015 г. за условията и реда за провеждане на обучение чрез работа (дуална система на обучение)

УВАЖАЕМИ ПРОФ. ЦОКОВ,

Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) подкрепя развитието на дуалната система на обучение, като активно участва от първите дни на неговото въвеждане в България в различни дискусии, анализи, работни групи и съвети, както и като страна в самото обучение на учениците чрез своите членове предприятия. Едни от първите предприятия, които се включиха в проект „Домино“ и сключиха договори с ученици в областта на машиностроенето и туризма, са членове на АИКБ. Именно затова ние имаме задълбочен поглед върху процесите по въвеждане на дуалното обучение в България, както и през годините идентифицирахме редица проблеми, които сме поставяли пред ръководството на Министерство на образованието и науката. Повечето от тях не намериха своето решение, което отблъсна част от работодателите, но интересът към тази форма на обучение не намаля предвид задълбочаващата се криза с липсата на квалифицирана работна ръка. Ние неведнъж апелирахме за цялостно разглеждане на нормативната уредба в тази област и по-специално Наредба № 1, като подкрепихме създадената работна група като много добра стъпка в тази посока, макар и закъсняла. Наши представители участваха активно в нейната работа, като съвместно с всички останали работодателски организации идентифицирахме редица слаби места, които имат нужда от по-добра регулация.

Но след обстойно запознаване на нашите експерти и членове – предприятия, които работят по дуалната система, бяхме разочаровани от като цяло козметичните редакции в наредбата. Нашето мнение като работодатели, активно подкрепящи и сключващи договори за дуална форма на обучение още от самото начало, е, че така направените предложения не водят до съществени изменения на Наредбата. Информационни кампании, съвместно с училищата, правим и сега, а останалите допълнения са по-скоро технически, основно съобразени с промените в Закона за професионално образование и обучение.

Следва всички да сме наясно, че проблемите в дуалното обучение се задълбочават като основните проблеми са административните тежести за работодателите, липсата на мотивация у учениците, дългият период на изчакване за включване в производствения процес, както и задържането на децата, след като завършат обучението си, и основната промяна на наредбата трябва да бъде в тази насока. Работодателят отделя изключително много времеви, финансов

и човешки ресурс в рамките на две години за обучението и цялостната подготовка на ученика, след което той има свободата да напусне фирмата и именно тук е големият проблем. Държавата трябва да помисли за най-подходящата правна форма - дали да бъде договор или друга такава, с която да ангажира ученика за определен период от време след завършването му и при определени условия да остане на работа във фирмата и след обучението. Всички ние, като работодатели, се сблъскваме с проблема на кадровия дефицит, който все повече ще се задълбочава и трябва да работим за запазването на подготвените и обучени служители, но в случая е необходима и подкрепата на държавата.

С настоящото писмо бихме искали да предложим някои важни промени и подобрения в процеса на дуално обучение, които смятаме, че ще улеснят и подобрят ангажираността на работодателите и учениците, както и ефективността на самото обучение.

1. Предлагаме отпадането на необходимостта от сключване на договор за дуално обучение още при реализиране на план-приема, което ще намали административната тежест и ще освободи работодателите от ангажименти три години преди реалния процес на обучение. Вместо това - заявката за прием ще се счита за възникване на партньорство, като партньорите сами могат да решат дали ще оформят партньорството си в административен акт. Отлагането на задължението за сключване на договора за провеждане на обучение чрез работа до момента, в който реално предстои провеждането на практическото обучение, ще даде повече време за подготовка и по-добра организация на процеса. Това ще позволи работодателите да изберат и мотивират учениците, които ще се обучават дуално, още на ниво прием, като въведеното споразумение между работодател, ученик и училище ще направи стъпка напред в превръщането на работодателя във водеща страна при дуалното обучение. Важно е да се уточни, че реалните договорни ангажименти на работодателя ще възникват преди учениците да завършат X клас и преди започването на реалното разпределение по работодатели и работни места. Това ще осигури по-голяма гъвкавост и ще позволи на работодателите да си подберат учениците преди официалната процедура по разпределение, ако проявят инициатива и активност;
2. Подкрепата на Регионалното управление на образованието (РУО) е от изключително значение за осигуряване на достъп до учениците и родителите, особено в средните училища. Също така е необходимо да се разграничи заявката за прием, която е основание за създаване на партньорство за дуално обучение, от реалната възможност на работодателя да организира и проведе същинската част на дуалното обучение три години по-късно;
3. Организирането на практическото обучение в реална работна среда може да бъде осъществено по различен начин, като часовете се групират в отделни модули, които да започват по-късно през учебната година. Въвеждането на изискването трудовият договор да е сключен преди започване на учебната година поставя работодателите в сложна ситуация да дефинират периода, в който учениците имат трудов договор, но реално не постъпват на работа. Практиката показва, че има фирми, които предпочитат учениците да са на 4-часов работен ден в повече дни от

седмицата, комбинирано с учебни часове, а при други работата е със сезонен характер и не могат да предложат заетост извън тези периоди. Това затруднява разширяването на обхвата на дуалното обучение;

4. Въвеждането на изискване за подробно описание на използвани материали, инструменти и машини, както и придобити компетентности, натоварва обучаемия с несвойствени задължения и увеличава административната тежест, без да подобрява качеството на обучението;
5. Необходимо е ясно да се разграничат ролите на учител методик, наставник и учител по професионална подготовка. Неяснотата около възлагането на учебните часове за практическо обучение създава объркване и затруднения. Учителите по професионална подготовка, които координират връзката между училището, работодателя и наставниците, са по-подходящи за тази роля. Те следят изпълнението на учебната програма и взаимодействат директно с всички страни, което подобрява качеството на обучението. Често един наставник отговаря за един или двама ученици, което води до надвишаване на броя от 6 наставници на паралелка. Ако се запази сегашното ограничение, ще са необходими повече учители, което е неефективно и финансово необезпечено. Учителят методик трябва да координира всички наставници, което ще улесни и подобри процеса на дуално обучение;
6. Честите отсъствия на учениците без предварително уведомяване и без предоставяне на необходимите документи водят до напрежение и отказ на работодателите от участие в дуалното обучение. Регулирането на отсъствията и ясно дефиниране на документите, които трябва да бъдат предоставени на работодателя и училището, ще подобри дисциплината и отговорността на учениците. Важно е да се решат въпросите с отсъствията на учениците от обучението в реална работна среда, както и с дисциплината и поведението им по време на практическо обучение;
7. Въвеждане на задължение за спазване на трудовото законодателство и вътрешните правила на предприятието от учениците по време на практическо обучение. Учениците често приемат за водещи училищните правила, което създава конфликти с работодателите. Включването на задължението за спазване на трудовото законодателство и вътрешните правила на предприятието в наредбата ще осигури по-добра дисциплина и отговорност от страна на учениците, което ще подобри отношенията с работодателите и ефективността на дуалното обучение;
8. Намаляване на срока за съхранение на дневниците и протоколите от 5 на 1 година. Тези документи са междинни и дългото им съхранение е ненужно натоварване на процеса по архивиране и обработка на документация. Официалните документи, в които се съхранява оценката, са личното образователно дело (личен картон) на ученика и електронния дневник, което е достатъчно за проследяване на учебния процес.

Считаме, че предложените промени следва да намерят своето систематично място в предложенията за изменение и допълнение на Наредба № 1, като по този начин ще подобрят ефективността и привлекателността на дуалното обучение за всички участници в процеса. Убедени сме, че Министерството на образованието и науката приема дуалната система на обучение като стъпка към подобряване на връзката на образованието с пазара на труда, видно и от редицата стратегически документи и визията за развитие на дуалното обучение. Всички наши предложения произлизат от практиката и дават реална картина на настоящите проблеми, които следва да бъдат решени. Разчитаме на Вашата подкрепа за цялостен подход за надграждане на обучението чрез работа.

С УВАЖЕНИЕ,

ВАСИЛ ВЕЛЕВ,
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УС НА АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ